РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министерство на земеделието и храните
Българска агенция по безопасност на храните

ПЕРИОДИЧЕН БЮЛЕТИН
по
растителна защита
за периода до 30 юни 2025 година

СОФИЯ, 2025

✉ Гр. София, 1606, бул. "Пенчо Славейков" № 15А
☎ +359 (0) 2 915 98 20, 🖷 +359 (0) 2 915 98 98, www.bfsa.egov.bg
☐ Ниво 3, TPL-RED ☐ Ниво 2, TPL-AMBER ☐ Ниво 1, TPL-GREEN ☐ Ниво 0, TPL-WHITE

Мароканski скакалец (Dociostaurus maroccanus)

Заповед № РД 09-507/19.05.2025 г. на министъра на земеделието и храните е обявен каламитет от икономически важния вредител – мароканski скакалец (Dociostaurus maroccanus), за територията на област Благоевград. Периодът, определен за прилагане на мерките за ограничаване разпространението на неприятеля, е от 20 май до 30 юни 2025 г.

Засегнати от неприятеля са необработваеми площи на територията на общините Сандански и Петрич. Химичните третирания приключиха до края на месец май.

За контрол на популацията от мароканski скакалец е използван продукт за растителна защита на основата на активното вещество тау-флувалинат. Инсектицидът е от групата на пиретроидите, с контактно и стомашно действие. Продуктът е щадящ за полезната ентомофауна.

ПШЕНИЦА И ЕЧЕМИК

Фенофаза:

Пшеница: BBCH (61-73) „Начало на цъфтеж: видими първи прашници" - „Ранна млечна зрялост"

Ечемик: BBCH (61-77) „Начало на цъфтеж: видими първи прашници" - „Късна млечна зрялост"

Основни вредители за периода:

- ✓ **Вредна житна дървеница /*Eurygaster integriceps*/**
- ✓ **Обикновена житна пиявица /*Oulema melanopus*/**
- ✓ **Ивичеста житна бълха /*Phyllotreta vittula*/**
- ✓ **Листни въшки /сем. Aphididae/**
- ✓ **Брашнеста мана /*Erysiphe graminis*/**
- ✓ **Септориози: /*Septoria tritici, Septoria nodorum*/**
- ✓ **Кафява и жълта листна ръжда /*Puccinia recondita* и *Puccinia striiformis*/**
- ✓ **Фузариоза по класовете /*Fusarium* sp./**
- ✓ **Мрежести петна по ечемик /*Pyrenophora teres*/**
- ✓ **Праховита главня /*Ustilago tritici*/**
- ✓ **Жълто ечемичено вджуджаване /*Barley yellow dwarf virus*/**

Вредна житна дървеница /Eurygaster integriceps/

През месец май е установено начало и масово яйцеснасяне на неприятеля. В областите Варна, Видин, Плевен, Силистра, Търговище и Ямбол е регистрирано начало на излюпване на ларвите на вредна житна дървеница. Отчетената плътност е под ПИВ.

Първите ларви се излюпват по време на изкласяването на житните растения и се развиват по време на цъфтежа и млечната зрелост. Ларвите от първа възраст не нанасят повреда. Ларвите от останалите възрасти смучат от зърната в различна степен на зрелост. Зърната, повредени в млечна зрелост, се спарушват. При повредените в млечно-восъчна зрелост се наблюдава частична деформация (хлътване), а при повредените във восъчна и пълна зрелост има светло петно с точка в средата. Това са повредите с най-голямо икономическо значение. Възрастните от новото поколение се появяват през юни – началото на юли.
Към извеждане на химичен контрол се пристъпва, когато 30% от ларвите са в III-та възраст и отчетената плътност е над **прага на икономическа вредност (ПИВ):**
- във фенофаза „млечна зрелост“:

- ***2 бр. ларви, от които 30% са в III-та възраст/м² при нормална гъстота на посева;***
- ***4 бр. ларви, от които 30% са в III-та възраст/м² при хладна пролет и гъсти посеви.***

Обикновена житна пиявица /Oulema melanopa/

Наблюдава се излюпване и масова вредна дейност на неприятеля в почти всички области на страната. Констатирани са повреди по листата, като плътността в много от засетите площи с пшеница е около и над ПИВ - до 3 бр. на флагов лист.
Житните пиявици се хранят като изгризват тесни и дълги ивици, успоредно на централната жилка на листата. При силна повреда листата изсъхват. Нападението обикновено е съсредоточено в отделни огнища, най-често по периферията и по-рядко във вътрешността на житните посеви (на хармани).
Излюпването на ларвите съвпада с изкласяването и цъфтежа на житните. Те нагризват ивици по листата, но оставят незасегнат долния епидермис. Листата побеляват, а впоследствие изсъхват и се нацепват. При силно нападение по листата има повече ларви, а посева прилича на преждевременно зазрял. Често е нападат само отделен участък в посева.
Химично третиране срещу ларвите на неприятелите, се провежда след детайлно обследване на нападнатите участъци и при установяване на **ПИВ:**
- във фенофаза „изкласяване-цъфтеж“ – 1 ларва/флагов лист или 20% унищожена листна маса.

Ивичеста житна бълха /Phyllotreta vittula/

В област Перник са установени единични повреди от неприятеля.
Повреди нанасят възрастните, които нагризват малки продълговати прозорчета по листата без да засягат долния епидермис. При силно нападение прозорчетата се сливат и епидермиса се напуква, като по листата се наблюдават ивичести нагризвания, подобни на житната пиявица. Най-

често повредите започват откъм върха на листата, като силно повредените листа изсъхват частично или изцяло. Най-опасни са повредите, нанесени в ранните стадии от развитието на житните.

Листни въшки /сем. Aphididae/

Условията през месец май бяха благоприятни за масовото намножаване и вредна дейност на неприятелите. С постепенното повишаване на температурите в отделни райони нараства числеността на листните въшки. Наблюдава се разселване и образуване на колонии, като плътност около ПИВ (10-16% нападнати растения) е установена в областите Благоевград, Бургас, Видин, Добрич, Плевен, Сливен, Търговище и Ямбол. Плътност до 40 бр./растение (около ПИВ) по класовете е отчетена в Шумен.

Усиленото размножаване на въшките започва през третото десетдневие на май, а максимумът съвпада с млечната зрелост на пшеницата. На местата, където въшките са смукали сок, тъканта избледнява, а по-късно пожълтява. В резултат от повредата зърната остават спаружени и броят им намалява. При силно нападение листата се усукват, засъхват и придобиват червено-кафяв цвят. Масовото разселване по класовете започва във фенофаза *„цъфтеж”* и *„начало на млечна зрялост”*.

Прагът на икономическа вредност за всички видове листни въшки при житните култури е:

- във фенофаза „начало на млечна зрелост” - 15% нападнати растения или 30-40 бр./клас.

Брашнеста мана /Erysiphe graminis/

Брашнестата мана по житните култури се развива през целия вегетационен период и напада всички зелени части. Болестта се развива бързо при температури 15-22°C и висока въздушна влажност. Най-големи поражения нанася, когато засегне флаговите листа и класа.

В по-гъстите посеви на житните култури е констатирана поява в основата на стъблата, на първите и средни листа на растенията. В отделни посеви в област Добрич болестта се наблюдава върху флаговият лист. По някои от обследваните полета в област Разград нападението е около и малко над ПИВ (10 - 12% нападната листна маса под флагов лист). В останалата част от страната нападението е под ПИВ (3-7% нападната листна маса под флагов лист). **ПИВ:**

- от фенофаза „поява на флагелния лист“ до фенофаза „цъфтеж“ – 10% нападната листна маса под флагов лист.

Септориози по житните /Septoria tritici, Septoria nodorum/

Констатирано е нападение по пшеница, предимно по долните и средните етажи на растенията, без да е достигнат ПИВ в страната. Петна с пикнидии по листата под и около ПИВ (1-6%) са установени в областите Варна, Велико Търново, Видин, Враца, Добрич,

Кюстендил, Ловеч, Монтана, Перник, Плевен, Разград, Сливен и Стара Загора. Повреди над ПИВ (10%) са констатирани в област Търговище.
Нападнатите растения узряват преждевременно и семената са спаружени и с намалена кълняемост. Ранното нападение по класа оказва силно влияние върху качеството на зърното. Силно нападнатите растения имат редуцирано развитие и деформирани класове. **Праг на икономическа вредност:**
- от фенофаза „поява на флагелния лист“ до фенофаза „изкласяване“ – 5% нападната листна маса под флагов лист.

Кафява и жълта листна ръжда /Puccinia recondita и Puccinia striiformis/

В голяма част от страната са установени прояви от кафява и жълта листни ръжди. Сорите на патогена са по долните и средните етажи на растенията. Степента на нападение е под ПИВ (1-4% нападната листна повърхност под флагов лист) в областите Варна, Видин, Добрич, Плевен, Разград, Силистра, Сливен и Шумен.

Кафявата ръжда се развива през целия вегетационен период, но най-често в периода около изкласяването до узряването. При висока степен на нападение посевите прегарят. При нападение на флаговия лист, растенията остават по-ниски и формират по-дребни класове. Зърното е спаружено, леко и с брашнест лом.

При **жълтата ръжда** по листните петури се появяват лимонено-жълти, надлъжно разположени тесни ивици, върху които се образуват дребни, изпъкнали, линейно подредени в прави успоредни редове като шев между жилките жълти уредосори. Нападнатите растения са с подтиснат растеж, остават ниски, листата им се усукват и прегарят, зърната остават дребни и спаружени. **ПИВ:**

<u>За кафява ръжда</u>

- от фенофаза „поява на флагелния лист“ до фенофаза „цъфтеж“ – 5% нападната листна маса под флагов лист.

<u>За жълта ръжда</u>

- от фенофаза „поява на флагелния лист“ до фенофаза „изкласяване“ – 5% нападната листна маса под флагов лист.

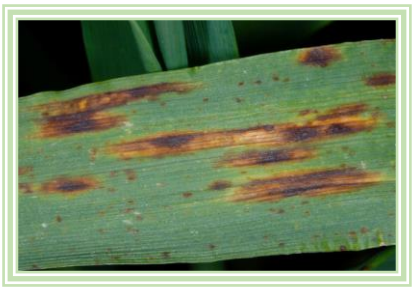
Фузариоза по класовете /Fusarium sp./

Съвпадането на цъфтежа на житните култури с продължителни периоди на дъжд предразполага към развитие на фузариум по класа. Първи признаци на заболяването се наблюдават в област Сливен, като степента на нападение е слаба.
Развитието и разпространението на болестта е в пряка зависимост от метеорологичните условия. В началото на нападение класовете имат воднист вид, по-късно стават

бледокремави, а при влажно време върху тях се развива червеникав плесенов налеп. Зърното в такива класове е спаружено и недохранено, а произведения от такова зърно хляб предизвиква хронични отравяния и тежки заболявания по хората и животните.
При благоприятни условия за развитие на болестта е необходимо да се прибегне към химичен контрол с разрешен за употреба фунгицид.

Мрежести петна по ечемик /Pyrenophora teres/

Петна по долните и средни етажи на растенията са установени в областите Добрич и Търговище. Болестта е установена на 5-10% в отделни посеви.
По листната петура се образуват дребни, тъмнокафяви закръглени до елиптични петна, заградени от по-светъл венец или характерните кафяво-червени петна, прошарени от напречни и надлъжни линийки, които им придават мрежест вид. Листата завяхват от върха към основата и бързо загиват, без да се разкъсват на ленти. Нападнатите растения не изкласяват или остават стерилни, а ако се образуват семена, те са спаружени и слабо развити.

Праховита главня /Ustilago tritici/

Разпространение на болестта се наблюдава на единични полета в област Добрич.
Болните растения много добре личат във фаза изкласяване, когато от влагалището на най-горния лист се показва изцяло разрушен и превърнат в черна главнива маса клас. От всички съставни части на класа (зърна, плеви и осили) остава единствено неговата ос. Отначало класът е покрит от много тънка сребриста и прозрачна ципа. По-късно тя се разкъсва, телиоспорите се разпрашават и разнасят от вятъра. Върху растението остава да стърчи оголеното вретено на класа. В отделни случаи се напада само долната част на класа, като връхната остава здрава. Спорадично болестта може да се прояви по листата или стъблата в горната им част и тогава тя прилича на стъбления главня.

Жълто ечемичено вджуджаване /Barley yellow dwarf virus/

Прояви на болестта са констатирани в област Кюстендил. В посеви от пшеница в област Търговище се наблюдава поява на вирусни заболявания, като степента на нападение на места достига до 15%.
По върховете на листата се развива златистожълто до оранжево оцветяване, което постепенно обхваща цялата петура от периферията навътре. Нападнатите растения братят интензивно, образувайки гъсти туфи. Растежът им е силно редуциран и растенията изглаждат вджуджени.

ЦАРЕВИЦА

Фенофаза: ВВСН (11-18) „Разтваряне на първи лист" - „Разтваряне на осми лист"

Основни вредители за периода:

- ✓ **Сив царевичен хоботник /*Tanymecus dilaticollis*/**
- ✓ **Царевичен стъблен пробивач /*Ostrinia nubilalis*/**
- ✓ **Телени червеи /сем. Elateridae/**
- ✓ **Листни въшки /сем. Aphididae/**
- ✓ **Щурци /сем. Gryllidae/**
- ✓ **Подземни нощенки (Сиви червеи) /сем. Noctuidae/**

Сив царевичен хоботник /Tanymecus dilaticollis/

В площите с царевица в Северна България се наблюдава масова вредна дейност на неприятеля. При извършените обследвания е установена следната плътност:

В областите Бургас, Пазарджик, Пловдив и Стара Загора не са установени повреди; в областите Велико Търново, Ловеч, Монтана и Сливен е установена плътност под ПИВ (0,5-1 бр./м^2) и от единични нагризвания на 1-2 лист до 26-28% повредена листна маса.

Плътност над ПИВ е установена в областите: Варна и Видин -3-5 бр./м^2 и 30-40% повредена листна маса; Враца - многократно над ПИВ в АЕР Оряхово; Плевен - 8-10 бр./м^2; Шумен - 3-5 бр./м^2 и 30-40% повредена листна маса и Силистра - до 8 бр./м^2. В област Добрич отчетената плътност варира в широки граници – от 2–2,5 бр./м^2 до 15 бр./м^2.

Вегетационно третиране срещу неприятеля е извършено в областите Видин, Ловеч, Плевен и Силистра.

Праг на икономическа вредност:

- във фенофаза до „5^{ти} - 7^{ми} лист" - над 2 бр. възрастни/м^2 или 20-30% повредена листна маса.

Със Заповед № РД 09-479/09.05.2025 г. на министъра на земеделието и храните и Заповед № РД 11-1408/15.05.2025 г. на изпълнителния директор на БАБХ са разпоредени обследвания във връзка с установяване поява, разпространение, плътност и степен на нападение на сив царевичен хоботник (Tanymecus dilaticollis) на площи заети с царевица и слънчоглед на територията на областите Бургас, Варна, Велико Търново, Видин,Враца, Добрич, Ловеч, Монтана, Плевен, Пловдив, Разград, Русе, Силистра, Сливен, Стара Загора, Търговище, Хасково, Шумен и Ямбол. Обладванията на площите се извършват от комисии, в състава на които влизат учени от Селскостопанска академия и инспектори по растителна защита към Областните дирекции по безопасност на храните.

Към настоящия момент все още не са обработени резултатите от проведените съвместни обследвания.

Царевичен стъблен пробивач /Ostrinia nubilalis/

В област Пловдив е установен летеж и яйцеснасяне на първо поколение на неприятеля.

Пеперудите имагинират през май-юни. Хранят се с нектар и роса, узряват полово и копулират. По това време царевичните растения са с 5-8 листа и пеперудите обикновено не снасят по тях, а по конопа, като избират по-буйно развиващите се растения.
Излюпените гъсеници се хранят с листата като нагризват долния епидермис и паренхима. При вгризването си в стъблото гъсениците правят отвори в листата, които при нарастване на растенията се виждат ясно. В стъблата гъсениците правят хоризонтални и вертикални ходове. Листата над мястото на повреда завяхват и изсъхват, а останалите, на които не са повредени проводящите тъкани, остават здрави. Възрастните гъсеници напускат първите повредени части и слизат в средната и долната част на растенията или мигрират по съседни растения, където отново се вгризват в стъблото и правят вертикални ходове. Миграцията може да се извърши и на по-големи разстояния с помощта на вятъра.
Химичен контрол се прилага при **ПИВ** ***във фенофаза „6ти – 7ми лист”:***
- 10 бр. яйчни групички /100 растения при царевица за зърно;
- 3 бр. яйчни групички /100 растения при царевица за семепроизводство.

Телени червеи /сем. Elateridae/

Установена е вредна дейност на телени червеи при царевица в област Стара Загора под ПИВ (2-3 бр./м^2).
През април-май презимувалите бръмбари излизат на повърхността на почвата. Те водят скрит начин на живот. Активни са във вечерните часове, когато прелитат на къси разстояния. Хранят се като нагризват пъпките, листата и стъблата на растенията.
Ларвите повреждат кълновете на семената, възела на братене, корените, младите стъбла на растенията и дълбаят ходове в кореноплодите и клубеноплодите (цвекло, картофи, моркови и др.). За контрол на неприятелите се използват гранулирани инсектициди, които се внасят в почвата при **ПИВ**:
- до фенофаза „6-ти – 7-ми лист“ – 5-6 бр. ларви/м^2.

Листни въшки /сем. Aphididae/

Поява на листни въшки по царевицата е установена в област Търговище – до 5% заселени растения.
Неприятелят е преносител на редица вирусни болести. Листната въшка се заселва по върхните листа. При храненето си наранява растителните тъкани и отделя медена роса. Наличието на медена роса благоприятства заселването на чернилни гъбички и други патогени. Нападнатите растения изостават в развитието си или умират.
Химичен контрол срущу листните въшки по царевицата се провежда при **ПИВ:**
- в по-късни фази - 30% заселени с колонии растения.

Щурци /сем. Gryllidae/

Плътност под ПИВ (0,3-1 бр./м^2) е наблюдавана в областите Силистра и Ловеч в посеви от царевица. Няма информация за нанесени щети.

Възрастните насекоми се появяват в края на май и началото на юни. Прегризват младите растения в основата, изгризват пъпките и нежните върхни части. При пшеницата може да се изкачат по класовете и да нагризат в основата плевите на класчетата и зърната. През деня се крият под буците пръст, в пукнатините на почвата, под камъните и в ходовете, които дълбаят в земята. Снасянето на яйцата започва през първата половина на юни.

Подземни нощенки (Сиви червеи) /сем. Noctuidae/

Вредна дейност на ларви в посеви от царевица е установена в областите Стара Загора 0,5 бр./м^2, Кюстендил – 1 бр./м^2 и Сливен.

Сивите червеи са икономически важни неприятели при редица култури. През деня остават скрити под листата, в почвата или под буците пръст и излизат да се хранят през нощта, поради което са доста трудни за откриване. Често повредите се забелязват по-лесно, но сроковете за навременна борба може и да са пропуснати. **ПИВ през месец май – юни е**:

- 0,5 бр. гъсеници IV-V възраст/м^2 **<u>или</u>**

- 0,5 бр./м^2 повредени растения (неполивни условия);

- 0,7 бр./м^2 повредени растения (поливни условия).

СЛЪНЧОГЛЕД

Фенофаза: *BBCH (14-19) „Четири листа (втора двойка листа)" - „Девет и повече листа"*

<u>Основни вредители за периода:</u>

- ✓ **Сив царевичен хоботник *(Tanymecus dilaticollis/***
- ✓ **Телени червеи /сем. Elateridae/**
- ✓ **Щурци /сем. Gryllidae/**

Сив царевичен хоботник /Tanymecus dilaticollis/

При посевите с маслодаен слънчоглед е установено нападение под ПИВ в областите Монтана (0-3 бр./м^2) и Варна (2-3 бр./м^2). В област Видин е отчетена плътност около ПИВ - 5-6 бр./м^2. Плътност над ПИВ е констатирана в областите: Велико Търново (7-8 бр./м^2), Добрич (2-14 бр./м^2) и Плевен (8-10 бр./м^2). В област Враца, АЕР Оряхово, нападнатите площи са с плътност много над ПИВ.

След появата на листата бръмбарите се хранят с тях, като правят големи неправилни изгризвания, а при висока плътност изцяло ги унищожават и оставят само дебелите централни нерви и по-грубите части. След появата на трети и четвърти лист опасността за

стъблата намалява, а с появата на пети лист опасността от сериозни повреди е преминала.

Праг на икономическа вредност:

- при поникване – 2 бр. възрастни/м^2;

- във фаза 4^{ти}-5^{ти} лист – 5-6 бр. възрастни/м^2.

Телени червеи /сем. Elateridae/

Установена е вредна дейност на телени червеи при царевица в област Стара Загора под ПИВ (2-3 бр./м^2).

При слънчогледа са констатирани нападнати площи с плътност под ПИВ в областите Сливен (1-2 бр./м^2) и Търговище (0-2 бр./м^2).

Щурци /сем. Gryllidae/

Плътност под ПИВ (0,3-1 бр./кв. м) е наблюдавана в областите Силистра и Ловеч в посеви от царевица. Няма информация за нанесени щети.

В посевите с маслодаен слънчоглед е отчетено нападение под и около ПИВ в областите: Ловеч (0-0,3 бр./м^2), Търговище (0-2 бр./м^2), Велико Търново (1 бр./м^2), Враца и Сливен (1-2 бр./м^2) и Видин (2 бр./м^2).

МАСЛОДАЙНА РАПИЦА

Фенофаза: (69-79) „Край на цъфтеж" - „Почти всички шушулки са оформени"

Основни вредители за периода:

- ✓ **Зелево комарче по шушулките /*Dasineura brassicae*/**
- ✓ **Шушулков хоботник /*Ceutorhynchus obstrictus* (=*assimilis*)/**
- ✓ **Сухо стъблено гниене (Фомоза) /*Leptosphaeria maculans*/**

Зелево комарче по шушулките /Dasineura brassicae/

Констатирана е вредна дейност на ларвите на неприятеля в областите: Силистра и Търговище. Пораженията са в рамките на 0-5% нападнати шушулки в област Търговище и 1 бр. ларви/м^2 в област Силистра.

Ларвите се хранят с вътрешността на шушулката, като причиняват деформацията и напукването им, което води до преждевременно опадане на семената и намаляване на добива.

Шушулков хоботник /Ceutorhynchus obstrictus (=assimilis)/

През периода е отчетена вредна дейност на възрастното. Плътност под ПИВ е установена в област Силистра - 1 бр. възрастни/м^2. Плътност над ПИВ е констатирана в област Търговище (2-6 бр. възрастни/м^2).

Женското насекомо снася яйцата си в шушулките на кръстоцветните растения, като с хоботчето прогризва отвор и полага вътре по едно яйце. Отворът се покрива с огризки и екскременти. Излюпените ларви се хранят със семената, като ги нагризват отвън или влизат в тях. В една шушулка най-често се намира една ларва, която унищожава до 5-6 зърна, но е възможно изхранването и на повече ларви. Вътрешността на нападнатите шушулки е изпълнена с екскременти и ларвни кожички, но външно повредата се забелязва трудно. Химичен контрол срещу шушулковия хоботник се провежда при **ПИВ**:
***- при оформяне на първите шушулки - 2-4 бр. възрастни/м²*.**

Сухо стъблено гниене (Фомоза) /Leptosphaeria maculans/

Наблюдава се поява на петна по стъблото на растенията на територията на област Търговище. Хладното и влажно време провокира по-висока степен на нападение – 5-10% петна по долните листа.
Развива се през цялата вегетация на растенията, включително и при съхранение на реколтата. По нападнатите части и листните петури се появяват белезникави петна, които засъхват и около тях се появява тъмен контур. Когато повредата обхване стъблото, под формата на пръстен, растенията увяхват и изсъхват. Петната по листата и шушулките са кръгли до елиптични, често с червеникав ореол. Стъблената форма на болестта се проявява при силна първична инфекция, температура 20-24°С, при механични повреди и такива, причинени от насекоми и хербициди.

ТЮТЮН

Фенофаза:BBCH (1100) „Разсаждане" - „Прихващане на полето"

Основни вредители за периода:

- ✓ **Тютюнев трипс /*Thrips tabaci*/**
- ✓ **Листни въшки /сем. *Aphididae*/**
- ✓ **Див огън /*Pseudomonas siringae* pv. *tabaci*/**

Тютюнев трипс /Thrips tabaci/

Неприятелят е установен в лехите във всички тютюнопроизводителни области. Тютюнев трипс се наблюдава на полето в областите Благоевград и Пазарджик. Степента на нападение е около ПИВ - единични трипси на 10-12% нападнати растения.
Трипсовете отначало нападат долните листа, а след това мигрират нагоре по растенията, докато стигнат върха. Те се концентрират отдолу на листата, като при тютюна смучат сок от двете страни на жилките. Около жилките на тютюна се получават светли участъци. От разстояние изглежда, че са побелели самите жилки и симптомът е наречен *"бяла жила по тютюна"*. Повредите понижават значително качеството на тютюна.

Трипсът пренася вируса на ***пръстеновидната некроза (доматена бронзовост) /Tomato Spotted wilt virus/***. Болните от бронзовост растения показват силно редуциран растеж, а при заразяване в по-ранна фенофаза младите растения загиват. При прерязване на стъблото, се вижда покафеняване на проводящите съдове.
Химичният контрол започва след разсаждане на полето, при достигане на **ПИВ**:
- след разсаждане – единични индивиди върху 10-12% от растенията.

Листни въшки /сем. Aphididae/

Установена е поява на листни въшки в лехите в област Стара Загора.
Листните въшки пренасят вируса ***краставична мозайка /Cucumber mosaic virus/.***
Контролът на болестта е възможен с унищожаване на плевелната растителност около тютюневите площи и пространствена изолация от площите със зеленчуци, както и химично третиране срещу листните въшки при достигане на **ПИВ** за прасковената листна въшка /*Myzus persicae*/:
- Първо третиране през вегетацията – 2% нападнати растения;
- Второ третиране през вегетацията – 15-20% нападнати растения.

Див огън /Pseudomonas siringae pv. tabaci/

В област Благоевград са констатирани единични петна на полето.
По петурите се наблюдават кръгли, жълтозелени петна, достигащи до 1 см. По-късно в центъра им се появява некротична точка, която постепенно нараства и изпълва петното, заобиколена от хлоротична зона. При сливането на петната се образуват големи некротични участъци, които причиняват изсъхване на листата.
След проливни дъждове, силни ветрове или градушки да се третира с разрешените медсъдържащи фунгициди с цел предотвратяване разпространението на болестта.

СЕМКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ
ЯБЪЛКИ И КРУШИ

Фенофаза: BBCH (71-75) – „Размер на завръза до 10 мм; следцъфтежно окапване" - „Плодовете са достигнали половината от окончателния си размер"

Основни вредители за периода

- ✓ **Калифорнийска щитоностна въшка /*Quadraspidiotus perniciosus (Comstockaspis perniciosa)*/**
- ✓ **Листни въшки /*сем. Aphididae*/**
- ✓ **Червен овощен акар /*Panonychus ulmi*/**
- ✓ **Ябълков плодов червей /*Cydia pomonella*/ = /*Laspeyresia pomonella*/**
- ✓ **Ябълкова плодова оса /*Hoplocampa testudinea*/**
- ✓ **Кръгломинираща молец /*Leucoptera malifoliella*/ = /*Cemiostoma scitella*/**

- ✓ **Обикновена крушова листна бълха /*Cacopsylla pyri*/**
- ✓ **Брашнеста мана по ябълката /*Podosphaera leucotricha*/**
- ✓ **Струпясване по ябълката /*Venturia inaequalis*/**
- ✓ **Огнен пригор /*Erwinia amylovora*/**

Калифорнийска щитоностна въшка /Quadraspidiotus perniciosus (Comstockaspis perniciosa)/

Отчетен е летеж на мъжките индивиди, опложданe и начало на раждане на бродяжките от първо поколение. Начало и масов летеж на мъжки индивиди е установено в област Стара Загора. Начало на живо раждане се наблюдава в област Пазарджик.

Най-опасният неприятел от всички щитоносни въшки у нас. Раждането на ларвите започва през май - юни. Новородените ларви са силно подвижни и се разпълзяват в короната на овощните дървета. Заселват се по всички надземни части – клони, стъбло, листа и плодове. Ларвите се хранят като смучат сок, спират да се движат и образуват бяло меко щитче. Плоското сиво-кафяво до сиво-черно щитче е с концентрична структура и нараства при всяко следващо линеене.

Повреди нанасят ларвите и възрастните женски, които пробиват покривните тъкани и смучат сок от нападнатите органи. Хоботчето им е достатъчно здраво за да пробие твърдата кора по ствола и клоните на овощните дървета. Около мястото се образува корков слой и кората губи своята еластичност. По плодовете се появяват червени, кръгли петънца, като в средата им се забелязва щитчето на въшката. Подобни петна, но кафяви може да се наблюдават и по листата. Най-опасни са повредите по клоните и стъблата.

През вегетацията контролът е насочен срещу младите подвижни ларви, преди образуването на щитче при **ПИВ**:

- 10 бр. ларви/100 см клонка или 2-3 бр. нападнати плодове.

Листни въшки /сем. Aphididae/

През месец май се наблюдава масова вредна дейност, образуване на колонии от листни въшки и значително увеличаване на популационната плътност предвид благоприятните метеорологични условия. За кратко време се оформиха плътни колонии от ларви по леторастите. Отчетеното нападение е под ПИВ в областите: Кюстендил, Силистра и Враца. Нападение около ПИВ е констатирано в областите: Благоевград, Кърджали и Сливен. Плътност над ПИВ е установена в областите: Ямбол, Монтана и Стара Загора.

През юни ще продължат да вредят възрастни и ларви, като смучат сок от листата и от връхните части на леторастите. Нападнатите части се деформират, а растежа им спира. Да се обследват трайните насаждения и при доказана плътност да се предприеме пръскане с един от разрешените продукти за растителна защита.

Във фенофаза ***„нараствате на плодовете" на ябълки и круши*** се третира при **ПИВ:**

- колонии от Aphis sp. - 10-15 бр./100 леторасти;

- колонии от Dysaphis sp. - 5 бр./100 леторасти.

Червен овощен акар /Panonychus ulmi/

През месец май се наблюдава развитие на смесени популации от първо лятно поколение на неприятеля. При отчетена плътност над регистрираните ПИВ се извършва третиране от земеделските стопани. Отчетена е плътност над ПИВ в област Благоевград.

Видът причинява най-голяма вреда на овощните дървета и преди всичко на ябълката. Може да се намножи масово и в лозовите насаждения. Вредят ларвите, нимфите и възрастните, които се разполагат от двете страни на листата. Вследствие изсмукването на растителен сок и хлорофилни зърна се появяват светложълти петна около нерватурата, които постепенно се сливат и листата стават светлозелени до сребристо сиви, нарушава се нарастването на плодовете и леторастите, залагат се по-малко пъпки, дърветата стават податливи на измръзване. **ПИВ:**

- във фенофаза „формиране на завръза- нарастване на плодовете“ - 3-4 бр. подвижни форми/лист.

Ябълков плодов червей /Cydia pomonella/ = /Laspeyresia pomonella/

През месец май се наблюдаваха различни стадии от развитието на неприятеля - от начало на летеж на пеперуди до развитие и вредна дейност на гъсеници от първо поколение в различните области на страната. Наблюдава се по-късен летеж на пеперудите от първо поколение в сравнение с предходни години. Последвалото захлаждане и валежни периоди през месец май удължиха стадиите на активно яйцеснасяне и излюпване. Обявени са сигнали за извеждане на борба срещу гъсениците от първо поколение на неприятеля.

Начало на летеж се наблюдава в областите: Благоевград, Велико Търново, Враца, Кюстендил, Ловеч, Монтана и Сливен.

Начало на яйцеснасяне е констатирано в областите: Благоевград, Бургас, Видин, Враца, Кюстендил, Кърджали, Монтана, Пазарджик, Плевен, Силистра, Търговище и Шумен. Масово яйцеснасяне се наблюдава в област Стара Загора.

Начало на излюпване е констатирано в областите: Благоевград, Бургас, Варна, Кюстендил, Пазарджик, Плевен и Търговище.

Вредна дейност на гъсеници от първо поколение на неприятеля се наблюдава в областите Благоевград и Видин.

Гъсениците от това поколение се хранят със семките и семенната кутийка, като я унищожават изцяло. За кратко време новоизлюпените гъсеници на ябълковия плодов червей могат да повредят от 1 до 3 плода, които узряват преждевременно и окапват най-често с гъсениците в тях.

Своевременното обиране на червивите плодове е полезна физическа мярка. Химично третиране се извършва в момента, когато започне излюпването и вгризването на първите гъсенички. **ПИВ** за първо поколение:

- 3-5 бр. пеперуди /уловка/ седмица или 0,8-1% пресни вгризвания в плодовете.

Ябълкова плодова оса /Hoplocampa testudinea/

Установена е плътност под ПИВ в област Кюстендил, където има окапване на червиви плодчета.

Ларвата се вгризва под кожицата на завръза и прави ход под нея, който често обикаля плода по издутата му част. При нарастване на плода клетките вкорковяват и хлътват. Повредените плодове не окапват, но нямат търговска стойност, тъй като върху тях се виждат дълги вкорковени ивици. Една ларва повреждa до три плода, които окапват. В един плод има само по една ларва. В мястото на повредата се долавя миризма на дървеница. **ПИВ:**

- във фенофаза „формиране на завръза“ – 2-3% повредени завръзи.

Кръгломинираща молец /Leucoptera malifoliella/ = /Cemiostoma scitella/

Установено е силно стесняване ареала на разпространение в области на страната с констатирано нападение от предходни години. През месец май се наблюдава развитие на първо поколение на неприятеля.

През месец юни по средните етажи на короната се развива второ поколение на неприятеля. При всяко следващо поколение броя на миниte се увеличава. При силно нападение на един лист може да има десетки мини, понякога сливащи се в общи петна. Повредените листа имат намалена фотосинтезираща повърхност и преждевременно окапват. Химичен контрол се провежда срещу възрастните, преди яйцеснасяне и в началото на излюпване на гъсениците, при **ПИВ:**

– във фенофаза „формиране на завръза” и „нарастване на плодовете” - 2-3 броя яйца и мини на лист.

Обикновена крушова листна бълха /Cacopsylla pyri/

Установени са яйца, ларви и възрастни. Плътността е над регистрираните ПИВ. Редовно се прилагат растителнозащитни практики.

Основната повреда се причинява от ларвите и нимфите, които смучат сок от пъпките, цветните части, листата и плодовете. Те образуват плътни колонии по върхните части на леторастите и клонките, като отделят обилно медена роса, по която се развиват чернилни гъбички. **Праг на икономическа вредност:**

- във фенофаза „формиране на завръза и нарастване на плодовете ” – 4-6% летораст с колонии от възрастни и ларви.

Брашнеста мана по ябълката /Podosphaera leucotricha/

В област Благоевград е регистрирана локална форма на брашнеста мана при ябълките. Слаба до средна степен на нападение има в областите Благоевград, Бургас, Видин, Кюстендил, Ловеч, Монтана, Пазарджик и

Силистра.
За предпазване от локалната форма на болестта и многократни заразявания през вегетацията е необходимо редовно третиране на дърветата с разрешените за целта фунгициди.

Струпясване по ябълка и круша /Venturia inaequalis, Venturia pirina/

Продължават третиранията срещу струпясване по ябълка, като към момента степента на нападение по листата е слаба до средна. В малко области на страната е констатирана ниска степен на нападение по плодовете. Захлаждането и превалявания активизираха бързото разпространението на конидиалната зараза.
Констатирани са петна по листата в областите: Монтана, Пазарджик и Стара Загора. Петна с налепи по листата има в областите Благоевград и Видин. Установено е нападение от патогена по нарастващите завръзи в областите Кюстендил, Пазарджик и Търговище.
През месец юни, в зависимост от степента на зараза и падналите валежи, третиранията трябва да продължат до преустановяване на фенофаза „нарастване на плода".

Огнен пригор /Erwinia amylovora/

Поради ниските температури нападението от болестта в крушови градини в област Сливен е по-слабо в сравнение с предходни години. Не се наблюдават нови заразявания.
В ябълковите градини в област Благоевград е отчетено нападение от 1-ва степен (2-8% нападнати летораси). В област Кюстендил е установена слаба степен на нападение по чувствителните сортове.

КОСТИЛКОВИ ОВОЩНИ ВИДОВЕ

ЧЕРЕШИ и ВИШНИ

Фенофаза: BBCH (71-89) „Разрастване на яйчника; окапване на завръзи след цъфтежа" - „Консумативна зрелост (плодовете са с типичния си вкус и твърдост)"

СЛИВИ

Фенофаза: BBCH (71-76) „Разрастване на яйчника; окапване на завръзи след цъфтежа" - „Плодовете са достигнали около 60% от окончателната си големина"

КАЙСИИ

Фенофаза: BBCH (73-77) „Вторично окапване на завръза" - „Плодовете са достигнали около 70% от окончателната си големина"

ПРАСКОВИ

Фенофаза: BBCH (73-75) „Вторично окапване на завръза" - „Плодовете са достигнали половината от окончателната си големина"

Основни вредители за периода

- ✓ **Черна златка /*Capnodis tenebrionis*/**
- ✓ **Черешова муха /*Rhagoletis cerasi*/**
- ✓ **Листни въшки /сем. *Aphididae*/**
- ✓ **Черничева щитоносна въшка /*Pseudaulacaspis pentagona*/**
- ✓ **Сливов семеяд /*Eurytoma schreineri*/**
- ✓ **Прасковен молец /*Anarsia lineatella*/**
- ✓ **Източен плодов червей /*Grapholitha (Cydia) molesta*/**
- ✓ **Сливов плодов червей /*Laspeyresia funebrana/ =/ Grapholita (Aspila) funebrana*/**
- ✓ **Черна сливова плодова оса /*Hoplocampa minuta*/**
- ✓ **Листозавивачки и листогризещи гъсеници /сем. Geometridae, Tortricidae/**
- ✓ **Сачмянки /род. *Stigmina, Pseudomonas, Xanthomonas*/**
- ✓ **Ранно кафяво гниене /*Monilinia laxa*/**
- ✓ **Брашнеста мана по прасковата /*Podosphaera* (*Sphaerotheca) pannosa*/**
- ✓ **Бяла ръжда (Цилиндроспориоза) по череша и вишна /*Blumeriella jappii*/**

Черна златка /Capnodis tenebrionis/

При проведени обследвания на костилкови овощни градини за нападение от черна златка в област Благоевград беше установено начало на летеж на възрастните с плътност 3-4 бръмбара/дърво и прегризани листни дръжки. До края на месеца се очаква възрастните да копулират. Подадени са сигнали за борба и е извършено третиране.

В област Велико Търново вредителят е наблюдаван в края на овощната градина в близост до необработваеми площи.

От ОДБХ Сливен съобщават за установено силно нападение на овощни градини от праскови и череши.

Презимувалите ларви започват да се хранят едва в края на май – началото на юни, при температура на почвата 20ºС. Те издълбават ходове в главния корен и унищожават камбиалния слой на дървесината. Повреждат и тънките корени. Вследствие на повредата дърветата отслабват, започват да съхнат и загиват. При силно нападение листата опадат през лятото. Бръмбарите се хранят като нагризват дръжките на листата, пъпките и кората на дърветата. Тези повреди нямат икономическо значение. Присъствието на неприятеля може да се установи при откриване на листа с прегризани дръжки под короната на дърветата. Бръмбарите са активни през деня и при стръскване изпадат в каталепсия и падат на земята.

Черешова муха /Rhagoletis cerasi/

В началото на месец май е регистрирано начало на летеж на черешовата муха. В област Благоевград плътността на неприятеля е над ПИВ (5-100 бр. на жълта плоскост) при 2-5% червивост по плодовете. В област Кюстендил са установени до 115 бр. мухи на уловка (над ПИВ). В област Търговище е констатирана червивост от неприятеля 5-15%. В черешови насаждения, в които не са унищожени плодовете, продължават химичните третирания за контрол на неприятеля.

Женската муха пробива плода с яйцеполагалото си и снася по едно яйце под кожицата, като същевременно маркира мястото със специален феромон и друга муха не снася в същия плод. Затова в повредените плодчета по-късно се развива само по една ларва. След излюпването си, ларвите се насочват към костилката и се хранят с месестата част на плода, като я превръщат в тъмна кашовидна маса. Обикновено се прекъсва връзката между дръжката и костилката поради което сокодвижението на нападнатите плодове се нарушава, те преждевременно узряват, а в последствие потъмняват, загниват и хлътват в мястото на повредата. Някои от плодовете остават на дървото до беритбата, а други опадат преди това, заедно с ларвата в тях.

През месец юни продължава летежа на мухата при среднорановите и късни сортове череши и вишни. Химичен контрол се провежда срещу възрастното преди яйцеснасяне при ПИВ като се използват регистрирани ПРЗ с кратък карантинен срок, съобразен със сроковете на беритба. **ПИВ:**

- за първо третиране - 8-12 дни след началото на летеж, при 10 бр. женски мухи на уловка (сумарно) при избистряне на плодовете;

- второ третиране при средно ранни и късни сортове - 8-10 дни след първото при 10 бр. мухи/уловка.

Листни въшки /сем. Aphididae/

При прасковите е отчетена масова вредна дейност в областите Благоевград, Бургас, Силистра, Сливен и Стара Загора. При черешите се наблюдава повишаване на популационната плътност от листни въшки. В област Благоевград тя е над ПИВ (18 % нападнати летораси). При сливите плътността на листните въшки е около и над ПИВ.

Листните въшки имат голям брой гостоприемници, които се отнасят към културните и дивите растителни видове. Вредят като смучат сок от различни растителни части. При масово намножаване въшките предизвикват изсъхване и окапване на нападнатите листа. Неприятелите отделят обилно „медена роса“, върху която се развиват чернилни гъбички и листата почерняват. Химичен контрол на неприятелите се предприема при достигане на **ПИВ във фаза образуване на завръзи - нарастване на плодовете**:

Праскови:

- колонии - видове от Myzus sp., Brachycaudus sp. - 5% нападнати летораси;

- колонии - видове от Hyalopterus sp.- 15% нападнати летораси.

Сливи:

- колонии - видове от Hyalopterus sp., Phorodon sp.- 15 бр./100 клонки или 15% нападнати летораси;

- колонии - видове от Brachycaudus sp.- 5 бр./100 клонки или 5% нападнати летораси.

Черничева щитоносна въшка /Pseudaulacaspis pentagona/

Констатирана е в градини от Благоевградски регион с плътност над ПИВ – 24-32 бр. ларви/100 см клонка. До средата на месеца е отчетена масова вредна дейност на ларви от първо поколение.

Ларвите от първо поколение се излюпват през май, преседяват малко под щитчето и се разпълзяват на близки разстояния в короната. Въшките се заселват най-вече по ствола и дебелите клони и по-рядко по тънките клони, листата и плодовете. Обикновено мъжките и женските се прикрепват на отделни групи – по връхните части са женските, а по ниските – мъжките. Въшките образуват плътни колонии, които предизвикват изсъхване на клоните. По плодовете се наблюдават червени петна. Борбата се извежда през вегетацията срещу бродяжките на всяко от поколенията при достигане на **ПИВ**:

- 10-20 бр. ларви/100 см клонка.

Сливов семеяд /Eurytoma schreineri/

Развитие и вредна дейност на сливов семеяд се наблюдава в област Търговище в градини с биологично производство на сливи. В началото на месец май е установен масов летеж на сливов семеяд и са подадени сигнали за борба. Извършено е третиране срещу неприятеля, едновременно с борбата срещу черна сливова плодова оса.

Женските пробиват месестата част на плода и снасят във воднистата ядка на костилката. Ларвите се хранят със съдържанието на ядките. До края на юни унищожават половината от ядката без да засягат обвивката. В една костилка завършва развитието си само една ларва. Нападнатите плодове не се различават по външен вид от здравите.

Прасковен молец /Anarsia lineatella/

Първо лятното поколение на неприятеля е в стадии летеж, яйцеснасяне и излюпване в южните райони на страната.

Гъсениците се развиват от края на май до края на юни. Макар и рядко нападат и плодовете. Една гъсеница повреждa 1-2 летораста и/или един плод. Нападнатите летораси клюмват, а по-късно повредената връхна част изсъхва заедно с листата по нея и растежът им спира. В малките плодчета гъсениците може да унищожат цялата вътрешност, а в по-големите плодовете изгризват къс ход в месестата част. Повредата прилича на тази от плодовите червеи.

Химичната борба е насочена срещу младите гъсеници при **ПИВ**:

- фаза нарастване на плодовете до беритба – 3% повредени плодове.

Източен плодов червей /Grapholitha (Cydia) molesta/

През месец май са констатирани летеж, яйцеснасяне и излюпване на първо поколение на неприятеля в цялата страна. Запазва се плътност около и под ПИВ при непроменен ареал на разпространение. До този момент не са допуснати поражения от икономическо значение.

Пеперудите от новото поколение летят от началото на юни до края на юли, като летежът се осъществява главно привечер. Гъсениците от второ поколение вредят като се вгризват предимно във върховете на младите леторасти и се хранят със зелената невдървесинена тъкан, но към края на периода (юли) все повече се срещат и повреди в месестата част на плодовете. При дюлята повреждат предимно леторастите, тъй като по това време те са по-подходящи за изхранване от твърдите плодчета. Върховете на нападнатите леторасти клюмват и постепенно изсъхват заедно с връхните 5-6 листа.

В стопанствата, в които има заложени Феромонови уловки (ФУ), пръскането се провежда при **ПИВ 10-15 бр. пеперуди/ФУ за 1 седмица**. Първото третиране е насочено срещу гъсениците при достигане на **ПИВ**:

- в млади градини – 2-3% нападнати леторасти;

- в плодоваващи градини - 5% повредени леторасти или 2-4% нападнати плодове.

Сливов плодов червей /Laspeyresia funebrana/ = /Grapholita (Aspila) funebrana/

През месец май беше констатирано начало на яйцеснасяне и излюпване на ларвите на сливов плодов червей. Отчита се слаб летеж на пеперудите във феромоновите уловки.

Излюпването на гъсениците обикновено е след като е приключила вредната дейност на сливовите плодови оси. Гъсеницата пропълзява по плода и се вгризва под кожицата. В мястото се наблюдава отделяне на капчица смола. Първоначално се изгризват няколко повърхностни галерии, често по посока на дръжката. По този начин се прекъсва притокът на хранителни вещества към плода. След няколко дни гъсеницата навлиза в дълбочина и изгризва галерия в месестата част на плода, около костилката. Повредените плодове спират растежа си, оцветяват се във виолетово и окапват, често заедно с гъсениците, които продължават да се хранят. Когато плодчетата са малки една гъсеница може да повреди 2-3 плода.

Първото пръскане срещу първо поколение се извършва в началото на излюпване и вгризване на гъсениците при **ПИВ**:

- за I-во поколение – 10-15бр. пеперуди/уловка/седмица

1,5-2% пресни вгризвания на гъсеници в плодовете;

- за II-ро поколение - 1,5-2% пресни вгризвания в плодовете.

Черна сливова плодова оса /Hoplocampa minuta/

От средата на месец май започна окапването на червивите плодчета. Допуснатата червивост е около ПИВ - от 2 до 5% окапали завръзи.

Лъжегъсениците се хранят с вътрешността и меката костилка на плода, като го изпълват с черна саждива материя. Нападнатите плодчета имат един отвор – входен, а напуснатите – два: входен (по-малък) и изходен (по-голям). След 20-30 дни повредените завръзи опадат заедно с дръжките си и не се виждат по дърветата, което маскира повредата. Изхранените ларви напускат плода и преминават в почвата, правят си пашкул, в който остават до следващата година. **ПИВ**:

- при формиране на завръза – 2-5% повредени завръзи.

Листозавивачки и листогризещи гъсеници /сем. Geometridae, Tortricidae/

През месец май е отчетено начало и масово какавидиране на листозавивачки и листогризещи гъсеници.

Праг на икономическа вредност:

1. Сливи

- Формиране на завръза – 2-3 бр. гъсеници/100 завръза до юнското окапване и 1-3 бр. след него;

2. Праскова

- нарастване на плодовете – 1-2 бр. гъсеници/100 плода.

Сачмянки /род. Stigmina, Pseudomonas, Xanthomonas/

При всички костилкови овощни видове се отчита слаба степен на нападение от болестта. През периода приключиха следцъфтежните третиранията при прасковите и част от кайсиевите градини в цялата страна.

По листата отначало се появяват дребни пурпурни точки, които се разрастват до дребни закръглени петна с бледокафяв до охрен цвят. При младите листа тъканите в средата на петната некротират и опадат. Върху петурите се образуват дребни кръгли дупки. При висока степен на нападение напетняванията се сливат и често имат неправилна форма. По плодовете се образуват хлътнали кафяво-червени петна, чиито тъкани спират да нарастват.

При благоприятни условия за заразявания (хладно и влажно време), контролът срещу патогените се провежда чрез извеждане на превантивни третирания през интервал от 7 дни.

Ранно кафяво гниене /Monilinia laxa/

През периода приключиха следцъфтежните третиранията при прасковите и кайсиите в цялата страна. Масово за страната се отчита слаба степен на проявление на болестта при всички костилкови овощни видове. При черешите високата въздушна влажност и честите превалявания създадоха условия за разпространението и развитието на ранно кафяво гниене. Наблюдават се повреди по зреещите

плодове в област Търговище. В сливови градини, с пропуски във фунгицидните третирания, са отчетени слаби прояви на ранно кафяво гниене по клонки и завръзи.
Пораженията от болестта започват като кафяви петна по венчелистчетата, които бързо се разрастват, обхващат изцяло цвета, който омеква и изгнива. Гниенето продължава от цветната дръжка към плодната клонка, като я обхваща пръстеновидно и цялата ѝ връхна част увяхва и изсъхва. По нападнатите зрели плодове се образуват характерни, сравнително едри, разпръснати туфи със спорите на паразитната гъба. Ако заразеният плод се допира до някой клон на дървото, то по него се образува елиптично, слабо хлътнало по-тъмно петно.

Брашнеста мана по прасковата /Podosphaera (Sphaerotheca) pannosa/

Високата въздушна влажност и честите превалявания провокираха условия за развитие на брашнеста мана по чувствителните сортове праскови.
По младите нарастващи плодове се появяват брашнести петна, които се разрастват и обхващат значителна част от повърхността. След време брашнестият налеп опада, а под него плодовото месо се вкорковява, вдървесинява и напуква.
Вегетационни пръскания се извършват при формиране на младия завръз, последвани от третирания през 10-12 дни до наедряване на плодовете с разрешените за целта фунгициди.

Бяла ръжда (Цилиндроспориоза) по череша и вишна /Blumeriella jappii/

В края на месец май бяха установени първи петна от бяла ръжда по листата на череши и вишни. Извършени са профилактични третирания, които се съчетават с контрола на ранното кафяво гниене и сачмянката.
От горната страна на листата се появяват множество дребни пурпурни точици, които по-късно некротират. При влажно време върху напетнената повърхност от долната страна на листата се образуват белезникави купчинки. Напетнените листни тъкани пожълтяват и листата опадат още в средата на лятото. Болестта е много вредоносна в разсадниците, тъй като възпрепятства достигането на нормални размери на фиданките. Там се препоръчва извършването на предпазни третирания от появата на листа до средата на лятото. При плододаващите дървета се извършват 3-4 следцъфтежни пръскания с разрешените фунгициди.

ЛОЗЯ

Фенофаза: BBCH (53-60) „Съцветията се виждат изцяло" - „Първите реси се освобождават от пъпката"

Основни вредители за периода

- ✓ **Шарен гроздов молец /*Lobesia botrana*/**

- ✓ **Жълт лозов акар /*Schizotetranychus viticola*/ и ериофиден акар /*Colomerus (Eriophyes) vitis*/**
- ✓ **Цигарджия по лозата /*Byctiscus betulae*/**
- ✓ **Лозова щитовка /*Pulvinaria vitis*/**
- ✓ **Мана /*Plasmopara viticola*/**
- ✓ **Брашнеста мана /*Oidium tuckeri*/**
- ✓ **Екскориоза /*Phomopsis viticola*/**
- ✓ **Черно гниене /*Phyllosticta ampelicida* (*Guignardia bidwellii*)/**

Шарен гроздов молец /Lobesia botrana/

През периода е установено начало на яйцеснасяне на неприятеля в областите: Благоевград, Бургас, Пазарджик и Търговище. Начало на излюпване е констатирано в област Търговище.

Летежът на пеперудите от новото поколение започва през втората половина на юни и приключва към края на юли. Женските от това поколение снасят яйцата си поединично, рядко по две едно до друго, по ягоридата и зазряващите зърна. Гъсениците от второ поколение повреждат зърната с големината на грахово зърно (ягоридата), а при ранните сортове и зазряващите зърна, като ги нагризват, изгризват вътрешността им и семената. Слабо ги оплитат с копринени нишки. Една гъсеница повреждa от 7 до 24 зърна, в зависимост от големината им и гъстотата на грозда.

Със сходна биология и повреди е **еднопоясният гроздов молец /*Eupoecilia ambiguella*/**, при който излюпването на гъсениците започва обикновено през втората половина на май, но е най-масово през първата половина на юни. Гъсениците от първото поколение изгризват вътрешността на цветните бутони и ги оплитат с копринени нишки. Те си построяват укрития от огризки и изверження, които също оплитат с копринени нишки. Една гъсеница повреждa до 50-70 цветни бутона.

Борбата с гроздовите молци се провежда на базата на наблюдения върху динамиката на летеж на пеперудите, яйцеснасянето и началото на излюпване на гъсениците над ПИВ:

- **Десертни сортове**
- ***II^ро поколение – 6-7 гъсеници/100 ягориди;***
- **Винени сортове**
- ***II^ро поколение – 11-12 гъсеници/100 ягориди.***

Жълт лозов акар /Schizotetranychus viticola/ и ериофиден акар /Colomerus (Eriophyes) vitis/

Наблюдават се нападнати площи от жълт лозов акар в област Ямбол. Ериофиден акар е констатиран в лозови насаждения в област Благоевград.

При жълтия лозов акар повреди нанасят възрастните, ларвите,

протонимфите и дейтонимфите, които смучат сок и хлорофилни зърна от развиващите се пъпки и от долната страна на листата. Акарите се концентрират главно около жилките. Те отделят ензими, които разлагат пигментите в листата и цветът на листната петура се променя, в зависимост от сорта. Листата се деформират, стават по-груби и при смачкване хрущят. При няколкогодишно последователно силно нападение, лозите се изтощават, закържавяват и могат да измръзнат при сравнително не много ниски отрицателни температури.

Възрастните и ларвите на ериофидния акар смучат сок от долната страна на листата. В местата на повредата тъканите се разрастват и се образуват гали, изпъкнали от горната страна и вдлъбнатини от долната страна на листата. Листата придобиват "крастав" вид откъдето идва името. Химичен контрол се провежда срещу възрастните и ларвите при достигнат **ПИВ за жълт лозов акар:**
- до края на месец юни* - 5-8 *бр./лист.

Цигарджия по лозата /Byctiscus betulae/

В област Благоевград са регистрирани 18-30% нападнати летораст с яйца по листата.
Оплодената женска прогризва дръжките на няколко млади върхни листа, за да прекъсне сокодвижението към тях, след което ги завива като пура (откъдето е името) около едно централно листо, което не е с прогризана дръжка и в него се снасят по няколко яйца. Централното листо остава сравнително свежо и изсъхва доста по-късно и излюпените ларви се изхранват с него. По лозата обикновено се завива само един лист. След прогризването на дръжката, той постепенно завяхва и изсъхва между нервите. Химичната борба е насочена срещу възрастното, преди яйцеснасяне, с разрешените инсектициди.

Лозова щитовка /Pulvinaria vitis/

В област Благоевград е установено начало на яйцеснасяне на неприятеля.
Ларвата и възрастното насекомо смучат сок от леторастите, вследствие на което изтощават лозите. Женските образуват яйчните си торбички и снасят яйцата си от средата на май до края на юни. Излюпването започва от средата и през втората половина на юни и продължава до първата половина на юли. Ларвите от първа възраст се разселват по листата, леторастите и чепките на грозда, откъдето смучат сок. Най-силни са повредите по леторастите, в основата на които се заселват по няколко стотици ларви. При масово нападение те намаляват добива и захарното съдържание в гроздето.

През вегетацията контролът е насочен срещу ларвите, непосредствено след излюпването им при плътност над 1 ларва на линеен метър летораст с регистрираните за целта средства.

Мана по лозата /Plasmopara viticola/

Превалъванията през последната десетдневка на месец май, в съчетание с оптимални температури създадоха благоприятни условия за заразявания от мана. Установени са първи мазни петна по листата в областите Благоевград, Силистра и Ямбол.
При висока въздушна влажност петната се покриват с бял налеп от долната страна на петурите. При силна степен на нападение листата засъхват и опадат преждевременно. Наедрелите зърна се заразяват откъм дръжките, като кожицата около тях става бледокафява, зърната завяхват, покафеняват и се мумифицират.
Честите превалявания и наличието на зараза създават оптимални условия за натрупване на силен инфекциозен фон и разпространение на заболяването. Това налага пръсканията да се извършват редовно. Интервалите между третиранията през вегетацията зависят от метеорологичните условия, чувствителността на сорта, интензивността на нарастване на летораститe и начина на действие на използвания фунгицид.

Брашнеста мана (Оидиум) /Erysiphe necator = Oidium tuckeri/

Установени са първи прояви на локална форма на болестта по листата в района на Благоевград.
От горната страна на нападнатите листа и зърна се образуват петна със сиво-бял налеп. Нападнатите листа се деформират, прегарят, но остават по лозите. При изтриване на налепа от нападнатите зърна се виждат тъканите на зърното, които са с мрежесто кафява структура. Зърната се напукват дълбоко, а семките им се показват.
За опазване на лозата от оидиум, третиранията да продължат като се комбинират с тези за мана.

Екскориоза /Phomopsis viticola/

При силно нападение болестта може да предизвика пълно загиване на насажденията. Повредените пъпки не се развиват напролет или от тях израстват слаби летораст със силно скъсени междувъзлия и дребни, деформирани листа. По листната петура се появяват точковидни некротични петънца с хлоротичен ореол, водещи до деформации и разкъсвания.

Черно гниене /Phyllosticta ampelicida (Guignardia bidwellii)/

Върху листата се формират светлокафяви петна, ограничени от синьовиолетовочерна ивица. По зелените летораст, чепките и дръжките на листата петната са продълговатоелипсовидни с черна периферия и светъл център. По нарастващите зърна

петната първоначално са кафяви и впоследствие стават синьочерни. Обикновено зърното се мумифицира, но опада по-късно заедно с други чепки или зърна.
Срещу болестта не се провеждат самостоятелни третирания, тъй като развитието ѝ се ограничава от химичните средства, използвани за контрол на мана по лозата.

КАРТОФИ

Фенофаза:

***Късни сортове** BBCH (05-09) „Начало на образуване на корени" - „Поникване: стъблата излизат над почвената повърхност"(32-49) „20% от растенията в редовете се допират" - „Кожицата се е оформила напълно (кожицата в най-горния край на клубена не се отстранява с палец) – 95% от клубените са в тази фаза"*

***Ранни сортове** BBCH (99) „Продукцията е готова за прибиране"*

Основни вредители за периода:

- ✓ **Телени червеи /сем. *Elateridae*/**
- ✓ **Колорадски бръмбар /*Leptinotarsa decemlineata*/**
- ✓ **Картофен молец /*Phthorimaea operculella*/**
- ✓ **Картофена мана /*Phytophthora infestans*/**
- ✓ **Кафяви листни петна (Алтернария) /*Alternaria solani*/**

Телени червеи /сем. Elateridae/

Спазването на правилата на сеитбооборота е важна превантивна мярка срещу неприятеля. При картофите ларвите се вгризват в клубените, които много често загиват. През ходовете навлизат различни причинители на заболявания. При по-дълбоко засаждане на клубените покълването се забавя, поради което степента на повредата от ларвите се повишава. При засушаване повредите намаляват, а при по-висока влажност на почвата се увеличават. Това се дължи на обстоятелството, че при засушаване ларвите мигрират по-дълбоко и не влизат в контакт с растенията.

Колорадски бръмбар /Leptinotarsa decemlineata/

Излюпване и вредна дейност на ларви на неприятеля са констатирани в областите: Благоевград, Видин, Кюстендил, Пазарджик, Плевен и Стара Загора.
Химична борба се провежда при достигане на **ПИВ**:

- ***15-25 см височина на растенията:***

- ***Възрастни – 5 бр./100 растения;***
- ***Яйчни купчинки – 10 бр./10 растения;***
- ***Ларви – 150 бр./100 растения;***

- ***във фенофаза „бутонизация“ – 10% нападнати растения;***
- ***във фенофаза „цъфтеж“ – 15% нападнати растения;***
- ***след цъфтеж – 20% нападнати растения;***
- ***след цъфтеж при семепроизводство - 20% нападнати растения или 5-10 бр. ларви и възрастни/100 растения.***

Картофен молец /Phthorimaea operculella/

Констатиран е слаб летеж на първо поколение на неприятеля в област Кюстендил. Отчита се постоянен летеж на пеперудите във феромоновите уловки в област Пазарджик.
Силно нападнатите листа постепенно завяхват и умират. Гъсениците ги напускат и навлизат в стъблото, където издълбават ходове, насочени надолу. Мерките за контрол са основно агротехнически: използване на здрав посадъчен материал; засаждане на клубените на дълбочина 18-20 см; редовна обработка на почвата през вегетацията; последното загърляне да осигури поне 4-5 см почва над клубените; поддържане на оптимална влажност на почвата. Първото пръскане се извършва при масов летеж на пеперудите от първо поколение, а следващите 1-2 пръскания в интервал от 12-14 дни при достигане на **ПИВ**:

- ***през вегетацията – 3% нападнати от гъсениците растения.***

Картофена мана /Phytophthora infestans/

В област Благоевград са установени единични петна от болестта по листата от долните етажи на растенията.
При прогноза за очаквани валежи и благоприятни температури за развитието на болестта, да се провеждат превантивни и лечебни третирания. Препоръчително е пръсканията да продължат, за да се осигури покритие с фунгицид на новия прираст.

Кафяви листни петна /Alternaria solani/.

Наблюдава се слаба степен на проявление на патогена в област Видин. В останалите райони на страната не е констатирана поява на болестта.
През месец юни третиранията срещу патогена трябва да продължат, като се комбинират с тези срещу картофената мана.

За повече информация ползвайте Бюлетините на Областните дирекции по безопасност на храните!

За извеждане на борбата с болестите, неприятелите и плевелите да се прилагат само разрешените за употреба продукти за растителна защита при съответната култура, вредител и в регистрираната доза!

Съгласно чл. 107, т. 3 от **Закона за защита на растенията** *(обн. ДВ бр. 61 от 25.07.2014 г.),* се забранява прилагането на продукти за растителна защита чрез въздушно пръскане!

Като изключение от забраната, продукти за растителна защита могат да се прилагат чрез въздушно пръскане само след писмено разрешение, издадено от директора на Областна дирекция по безопасност на храните (ОДБХ), когато е налице опасност за растенията и растителните продукти, посочена в чл. 109 ал. 1 от Закона за защита на растенията.

Съгласно Закона за пчеларството *(обн. ДВ, бр. 57 от 24.06.2003г.):*

Чл. 33. (1) Забранява се употребата на продукти за растителна защита и препарати за дезинфекция и дезинсекция върху земеделски и горски култури, трайни и крайпътни насаждения и медоносна растителност, намиращи се във фаза на цъфтеж и през периода на отделяне на мана.

(2) *(Изм. - ДВ, бр. 8 от 2011 г., в сила от 25.01.2011 г.)* При масово проявление на вредители и авиационно третиране на земеделски и/или горски култури, с продукти и/или препарати за растителна защита по ал. 1 в райони, в които има пчелини, собственикът на земеделската и/или горската култура осъществява третирането, след писмено разрешение на областната дирекция по безопасност на храните.

Закупуването на продукти за растителна защита трябва да става само от търговски фирми, притежаващи Разрешение/Удостоверение за търговия с ПРЗ!

Изготвил:
Нина Герасимова – главен експерт, отдел ИВВ, дирекция РЗККППЗ